

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า ความสามารถในการ "การคิด" "การคิดอย่างมีวิจารณญาณ" หรือ "การคิดเป็น" เป็นคุณสมบัติที่พึงปรารถนาและเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษาและการสอน การคิดเป็นเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของบัณฑิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ความรู้ และวิทยาการใหม่ ๆ ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้บุคคลทั้งหลาย จำเป็นต้องมีทักษะใน "การคิด" เพื่อที่จะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขในสังคมที่ ซับซ้อน และเต็มไปด้วยปัญหาต่าง ๆ บุคคลจำเป็นต้องตัดสินใจอยู่เสมอ และการตัดสินใจที่ดีนั้นก็ ต้องอาศัยความสามารถในการคิดเป็นพื้นฐาน คิดเป็น หมายถึง สอนให้รู้จักคิด และกล้าแสดงออก ในทางที่ถูกที่ชอบ ที่ควร เพื่อประโยชน์ของสังคมและส่วนรวมเป็นหลัก ไม่ใช่คิดเพื่อประโยชน์ ของตนเองแต่ฝ่ายเดียว ทำเป็น เป็นขั้นตอนที่สืบเนื่องจากการคิดเป็น คือ สอนให้คนมีความ สามารถและทักษะที่กระทำ หรือแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ตนคิดนั้น โดยมีจุดมุ่งหมายว่าผลที่เกิดตาม มาจากการกระทำของตนนั้น ต้องเป็นผลประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมเป็นอันดับแรก และแก้ปัญหาเป็น เป็นขั้นที่สอนให้คนสามารถผสมผสานความรู้ ความสามารถของตนที่ผ่านการคิดเป็นและทำเป็น มาใช้แก้ปัญหาที่ตนประสบในชีวิตประจำวันให้ดีที่สุด นั่นคือ เป็นการสอนให้รู้จักวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ที่ตนประสบอยู่ (ดิลก ดิลกานนท์, 2525) และการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นผลหรือกระบวนการของการคิดหาแนวทางที่เป็นไปได้ ถูกต้องดีงามและ เหมาะสมในการแก้ปัญหา แล้วลงมือปฏิบัติโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของสังคมมากกว่า ประโยชน์ส่วนตัว ในปัจจุบันวิธีการสอนที่ได้รับความสนใจเน้นให้ทำมากขึ้น ได้แก่ การสอนให้คน คิดเป็น ทำเป็น คิดอย่างสร้างสรรค์ มากกว่าการสอนแบบบ่อนให้ ดังในแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้ระบุนโยบายเกี่ยวกับครูอาจารย์ และบุคลากรทาง การศึกษา โดยระบุไว้ในข้อ 7 ว่า เร่งพัฒนาครูอาจารย์ให้มีความสามารถในการสอนเชิงคิด

วิเคราะห์มากขึ้น สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน และสามารถประสานการนำทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

การคิดอย่างมีวิจารณญาณคือ ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือการสืบเสาะหาคำตอบด้วยวิธีที่เชื่อถือได้ จอห์น ดิวอี้ (อ้างใน Skinner, 1976) ได้กล่าวไว้ใน ค.ศ. 1930 ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนแรกนั้นเป็นความสงสัย ลังเล ส่วนที่ 2 เป็นการสืบเสาะ ค้นคว้า ทดลอง เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือความรู้ที่จะตอบคำถามเกี่ยวกับความสงสัย

การศึกษาของเพียเจ ได้ให้แนวคิดแก่นักการศึกษาในการจัดการสอนเพื่อพัฒนาความคิด จอยซ์ (Joyce, 1980) ได้อ้างผลงานของ Flavell และคณะ ในการประยุกต์ทฤษฎีของเพียเจ ซึ่งพอสรุปสาระสำคัญได้ว่า ในการเรียนการสอนผู้สอนต้องเป็นผู้สร้างสิ่งแวดล้อมที่จะช่วยพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ผู้เรียนเรียนรู้ได้จากการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเอง (Self discovery) ผู้สอนเป็นเพียงเป็นผู้เอื้อปัจจัยสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการเท่านั้น ในการสอนผู้สอนควรใช้คำพูด คำถามที่กระตุ้นผู้เรียนให้ได้คิดไปตามลำดับขึ้น จากซับซ้อนน้อยไปสู่ซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งการใช้คำถามในการสอนนั้น Louis Cohen and Lawrence Manion (1984) ได้กล่าวว่า การใช้คำถามในการสอนมีบทบาทมากในชั้นเรียน ทั้งในการทักทาย สร้างความคุ้นเคย ทบทวนความรู้เดิม คำถามเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน กระตุ้นความสนใจ ให้ตื่นตัว ช่วยก่อให้เกิดความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล ชักนำให้เกิดข้อสังเกตและสร้างสมมติฐาน ซึ่งหลักสำคัญของบทเรียน และแนะให้คิดถึงสิ่งที่ยังไม่รู้ในประเด็นต่อ ๆ ไป อีกทั้ง R.T. Cunningham (1971) กล่าวว่า วิธีการใช้คำถามของครูมีผลโดยตรงต่อการคิดของนักเรียนที่แสดงออกเพื่อตอบคำถามของครู นอกจากนี้ผลการศึกษาของ จอร์จ ที แลด์ และ ฮานส์ โอ แอนเดอร์สัน (George Thomas Ladd and Hans O. Anderson, 1970) พบว่า นักเรียนที่สอนโดยครูที่มีคำถามสืบเสาะหาความรู้ระดับสูงมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่สอนโดยครูที่มีคำถามแบบสืบเสาะหาความรู้ระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสรุปว่าพฤติกรรมการใช้คำถามของครูมีผลอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

เนื่องจากวิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีการปฏิบัติเป็นแกนกลาง ดังนั้นการศึกษานพยาบาลจึงเป็นการเตรียมพยาบาลที่มีความสามารถทั้งในด้านวิชาการตามลักษณะของวิชาชีพและต้องมีความสามารถในทางปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งหมายรวมถึงความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ปัญหาสุขภาพมีความซับซ้อนมากขึ้น สังคมคาดหวังว่าจะได้รับการ

พยาบาลอย่างวิชาชีพ มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะในการปฏิบัติการพยาบาล สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และคำนึงถึงความเป็นบุคคลของผู้ป่วย การเรียนการสอนจึงประกอบไปด้วย 2 ส่วนสำคัญ คือ ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งต้องสัมพันธ์สอดคล้องและประสมประสานกันไป และเป็นที่ยอมรับกันในวิชาชีพพยาบาล ตั้งแต่เริ่มมีการศึกษาพยาบาลในยุคของมิลเนดิง เกลว่า ผู้ที่จะเป็นพยาบาลได้จะต้องได้รับการฝึกหัดในโรงพยาบาล การสอนจะต้องตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติด้วย (Griffin and Griffin, 1965 อ้างถึงใน จินตนา ยูนิพันธ์, 2527) แต่จากการศึกษาถึงปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์พยาบาล พบว่า การสอนทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติบนหอผู้ป่วยไม่สอดคล้องกัน และวิธีการสอนของครูในชั้นเรียนไม่สัมพันธ์กัน (ฟาริดา อิบราฮิม, 2525)

สำหรับการเรียนการสอนภาคทฤษฎีนั้นมุ่งให้ความรู้ในด้านเนื้อหาวิชาในหลักและวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาล และต่อการทำงาน ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่จะเตรียมให้ผู้เรียนมีความรอบรู้ มีความสามารถ และมีความพร้อมพอสมควรที่จะไปฝึกปฏิบัติการพยาบาลแก่ ผู้ป่วยได้ การสอนส่วนใหญ่จะใช้วิธีการบรรยาย หรือสาริตจำนวนผู้เรียนในชั้นเรียนจะเป็น นักศึกษาทั้งหมดของปีนั้น ๆ และการที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน หรือมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นโดยทั่วถึงกันนั้นเป็นไปได้ยาก แต่ในด้านการเรียนการสอนภาคปฏิบัตินั้นเป็นวิธีการที่แตกต่างไปจากการเรียนการสอนในภาคทฤษฎี คือเป็นการเรียนรู้จากสภาพ จากเหตุการณ์ที่เป็นจริง ผู้เรียนได้เห็น ได้สังเกต ได้ทดลองปฏิบัติกับผู้ป่วยจริง (สมคิด รักษาสิทธิ์ และ ประนอม โอทกานนท์, 2525) แต่ถ้าการเรียนการสอนของอาจารย์พยาบาลเน้นความรู้เฉพาะ วิชามากกว่าการนำความรู้จากวิชาที่เรียนไปสู่การปฏิบัติวิชาชีพ นักศึกษาก็ไม่สามารถประยุกต์ความรู้ไปให้การดูแลผู้ป่วยเพื่อแก้ปัญหาในขณะที่ฝึกปฏิบัติ (Mallick, 1977) ดังนั้นผู้ที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนจึงควรตระหนักในเรื่องนี้ว่าจะทำอย่างไร นักศึกษาพยาบาลจึงจะมีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา และจะเตรียมนักศึกษาในภาคทฤษฎีอย่างไรจึงจะให้ นักศึกษามีความพร้อมเพียงพอที่จะประยุกต์ความรู้ และแก้ปัญหาในการปฏิบัติได้ ซึ่งก็ย่อมมีความเกี่ยวข้องกับ ปรัชญาการศึกษาพยาบาล จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ผู้สอน ผู้เรียน กระบวนการเรียน การสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน

วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ เป็นสถาบันการศึกษาพยาบาลซึ่งผลิตบุคลากรทางการพยาบาลมาเป็นเวลานานกว่า 40 ปี นับตั้งแต่วันที่เริ่มจัดตั้งเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2497 เดิม

ชื่อ โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย วชิรพยาบาล โดยมีหลักสูตรการศึกษา 4 ปี รับผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งได้มีการปรับปรุงหลักสูตรในปี พ.ศ. 2514 เป็นหลักสูตร 3 ปี 6 เดือน รับผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 5 และเปลี่ยนชื่อเป็นวิทยาลัยพยาบาลอนามัยและผดุงครรภ์ วชิรพยาบาล ต่อมาในปี พ.ศ. 2519 ได้รวมโรงเรียนพยาบาลโรงพยาบาลกลาง ซึ่งเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2513 โดยมีหลักสูตรการศึกษา 4 ปี รับผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 และได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาเป็น 3 ปี 6 เดือน รับผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 5 รวมเป็นวิทยาลัยเดียวกัน ขึ้นตรงต่อสำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานคร ได้ขอพระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงพระราชทานนามว่า "วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์" ในปี พ.ศ. 2526 วิทยาลัยได้ปรับปรุงหลักสูตรเป็นหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (เทียบเท่าปริญญาตรี) ปัจจุบันวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ได้เข้าเป็นสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัยมหิดล และเปลี่ยนชื่อหลักสูตรเป็นหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการผลิตบุคลากรการพยาบาล ตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร ควบคุมการสอน และการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ศึกษาค้นคว้าวิจัยงานด้านการศึกษานพยาบาล และสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาหลักสูตร และปรับปรุงการศึกษานพยาบาลให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น รวมทั้งการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ตลอดจนการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแก่นักศึกษาและสังคม ซึ่งการผลิตบุคลากรเหล่านี้ก็เพื่อปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร 5 แห่ง คือ วชิรพยาบาล โรงพยาบาลกลาง โรงพยาบาลตากสิน โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ โรงพยาบาลหลวงพ่อทวีศักดิ์ ชุตินธโร อุทิศ และศูนย์บริการสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานคร โดยทั้ง 5 โรงพยาบาล มีจำนวนเตียงทั้งหมด 2,050 เตียง ปี 2535 มีผู้ป่วยที่มารับการรักษาเป็นผู้ป่วยนอก จำนวน 1,185,586 คน เป็นผู้ป่วยในจำนวน 367,396 คน จำนวนผู้รับบริการนั้นมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อย ๆ กรุงเทพมหานครจึงมีนโยบายให้ขยายารรับผู้ป่วยโดยเพิ่มจำนวนเตียงรับผู้ป่วยใน 5 โรงพยาบาลดังกล่าวให้มากขึ้น และสร้างโรงพยาบาลขึ้นอีก 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลสิรินธร ขนาด 600 เตียง จะรวมเป็นจำนวนทั้งหมด 3,780 เตียง เนื่องจากกรุงเทพมหานครก็ประสบปัญหาการโอนย้าย ลาออก ทำให้พยาบาลขาดแคลนเช่นเดียวกับกระทรวงสาธารณสุข และประกอบกับการขยายตัวของโรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ ซึ่งเป็นวิทยาลัยพยาบาลที่สังกัดกรุงเทพมหานคร เพียงแห่งเดียว จึงต้องเพิ่มการผลิตบุคลากรทางการพยาบาลให้สามารถผลิตพยาบาลวิชาชีพปีละ 220 คน และเจ้าหน้าที่พยาบาลปีละ 130 คน

สำหรับการศึกษาด้านคุณภาพของการเรียนการสอน จากการศึกษาของ สมบุญ เกาพัฒนา (2528) พบว่า ด้านอาจารย์ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ และนักศึกษาพยาบาลมีความเห็นว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียน 3 อันดับแรก คือ อาจารย์เร่งสอนเพื่อให้ทันกับบทเรียน อาจารย์มอบหมายงานมากเกินไป และใช้อุปกรณ์การสอนน้อย และจากผลการศึกษาของประไพวรรณ ด่านประดิษฐ์ และคณะ (2532) พบว่า คุณภาพการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลส่วนมากมีคุณภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

ปรัชญาของวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ ส่วนหนึ่งระบุถึงความเชื่อว่า การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง สร้างเสริมพฤติกรรมของบุคคล เพื่อให้มีพัฒนาการ 3 ด้าน คือ พุทธิปัญญา เจตคติ และทักษะ ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการการเรียนการสอน และต้องรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตน โดยที่ผู้สอนจะเป็นผู้กระตุ้น แนะนำ สนับสนุน และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งความเชื่อดังกล่าวนี้นิยมเอียงไปทางปรัชญาปฏิบัตินิยม ซึ่งในการเรียนการสอนในชั้นเรียนการส่งเสริมที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมนั้น ในชั้นเรียนที่มีผู้เรียนเป็นจำนวนมาก ผู้สอนสามารถเป็นผู้กระตุ้นด้วยการใช้คำถาม

จะเห็นได้ว่า ปริมาณและคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษานพยาบาลเป็นเรื่องที่จะต้องให้ความสำคัญอย่างมาก และเป็นความรับผิดชอบของสถาบันที่รับผิดชอบในการผลิต โดยจะต้องมีการปรับปรุง พัฒนาอยู่เสมอ หน้าที่ที่สำคัญของอาจารย์พยาบาล คือ การสอนทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ อาจารย์พยาบาลจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติการพยาบาล มีบุคลิกดี มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีคุณธรรม และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และประการสำคัญที่จะเป็นอาจารย์พยาบาลที่จะมีประสิทธิภาพได้นั้น จะต้องมีความรู้ในเรื่องของหลักและวิธีการสอน จิตวิทยาการเรียนรู้ และทักษะการสอนอีกด้วย และทักษะที่จะขาดเสียมิได้เลยคือทักษะการใช้คำถามเพื่อการกระตุ้นให้คิด ซึ่งจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า กระบวนการคิดจะเกิดขึ้นไม่ได้หากนักศึกษาพยาบาลไม่ได้รับการฝึกฝนเพียงพอและการคิดเป็นไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการที่ครูบอกผู้เรียนว่า ควรจะทำอะไร อย่างไร และเมื่อไร

ดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นถึงบทบาทอันสำคัญของการใช้คำถาม ซึ่งจะทำให้บรรลุถึงการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ผู้สอนเป็นผู้คอยกระตุ้น นำไปสู่การคิดเป็น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้คำถามของอาจารย์พยาบาล วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมให้เกิดการคิดเป็นของนักศึกษา ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปริมาณคำถาม ระดับคำถาม และทักษะการใช้คำถาม ของอาจารย์พยาบาล โดยรวม และจำแนกตามวุฒิการศึกษา และการได้รับการอบรม
2. เพื่อเปรียบเทียบปริมาณคำถาม ระดับคำถาม และทักษะการใช้คำถามของอาจารย์พยาบาล จำแนกตามวุฒิการศึกษา และการได้รับการอบรม
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การสอนกับปริมาณคำถาม ระดับคำถาม และทักษะการใช้คำถามของอาจารย์พยาบาล
4. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาพยาบาล และระดับคำถามของอาจารย์พยาบาล

แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาของ กัญญา เดชาภิวัฒน์สกุล (2527) ซึ่งศึกษาเรื่องปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนของครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน ตามความคิดเห็นของตนเอง พบว่า ครูที่มีวุฒิต่างกัน มีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพการสอนด้านการเลือกวิธีการและเทคนิคการสอน การผลิตและใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล การเรียนการสอน และด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนด้านการเตรียมการสอนและการกำหนดวัตถุประสงค์การสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยครูที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีกับวุฒิปริญญาโท และครูที่มีวุฒิปริญญาตรีกับปริญญาโทมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านการเตรียมการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์การสอนต่างกัน และ สมชาติ เทศแย้ม (2522) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2521 พบว่า ครูผู้สอนที่มีวุฒิต่ำกว่าอนุปริญญาและวุฒิตั้งแต่อนุปริญญาขึ้นไป มีพฤติกรรมการสอนด้านทักษะทั่วไปแตกต่างกัน

วิไลพร ธนสุวรรณ (2533) ได้ศึกษาพบว่าปริมาณการใช้ลักษณะคำถามแต่ละประเภท และปริมาณการใช้ทักษะการใช้คำถามแต่ละประเภทของนักศึกษาฝึกสอน โปรแกรมหลักสูตรสองปีครึ่งกับหลักสูตรสี่ปี ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 แต่จากการศึกษาของ นคร ทศนะประสิทธิ์ผล (2521) ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาความสามารถในการใช้คำถามสำหรับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ของนักศึกษาฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงและครูประจำการที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี" ผลการวิจัยสรุปว่า ความสามารถในการใช้คำถามสำหรับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง วิชาเอกวิทยาศาสตร์ ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ในการใช้คำถามมีความสามารถในการใช้คำถามแตกต่างกัน และครูสอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องการใช้คำถามโดยตรงมีความสามารถในการใช้คำถามทัดเทียมกัน และมีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการใช้คำถามของครู

อย่างไรก็ดีการอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอน วิธีสอน การวัดและประเมินผลมิใช่เรื่องการใช้คำถามโดยตรงการอบรมในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ จะมีส่วนเกี่ยวข้องในการนำมาใช้กับการใช้คำถามได้หรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าการอบรมในเรื่องดังกล่าว จะทำให้อาจารย์มีการใช้คำถามที่แตกต่างกันหรือไม่

ผลการวิจัยของบรูซ (Bruce, 1971) พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยใช้คำถามที่ต้องใช้ความคิดระดับสูงในการตอบมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมาก แต่จากการศึกษาของ จริยา สุจารีกุล (1978) พบว่า จำนวนปีที่ครูสอนมิได้เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการใช้คำถามของครูวิทยาศาสตร์ไทย และผลการศึกษาของ เดชณรงค์ สุกุมารส (2528) พบว่า ครูมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีประสบการณ์ในการสอน 1-2 ปี และครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป ใช้คำถามแต่ละประเภทไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การมีประสบการณ์ในการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของอาจารย์พยาบาลในระยะเวลาที่แตกต่างกัน อาจมีผลต่อการนำเอาประสบการณ์เหล่านี้มาเสริมสร้างความสามารถในการตั้งคำถามหรือกรณีผู้ป่วย หรือสร้างสถานการณ์ตัวอย่างให้นักศึกษาคิดได้ ดังนั้น ประสบการณ์การสอนน่าจะมีความสัมพันธ์กับการใช้คำถามด้วยเช่นกัน

อรสา สุขเปรม (2526) ได้วิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร กับคำรายงานพฤติกรรมการสอน พบว่าแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา และพฤติกรรมการสอนในลักษณะเดียวกันมีความสัมพันธ์กัน พฤติกรรมการใช้คำถามในชั้นเรียนก็เป็นสิ่งที่แตกต่างกันไป ตามแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา เพราะถ้ามีแนวความคิดว่า ความรู้เป็นเรื่องของการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา ก็จะใช้คำถามที่เป็นความรู้ความจำ ตามแนวคิดของสารัตถะ และหากมีแนวคิดทางปรัชญาปฏิบัตินิยม ก็ย่อมมีการเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นการใช้คำถามก็จะ เป็นระดับที่สูงขึ้นไป คือ นำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ในชั้นเรียนที่มีนักศึกษาจำนวนมาก ผู้สอนสามารถกระตุ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้วยการใช้คำถามนั่นเอง

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. ปริมาณคำถาม ระดับคำถามและทักษะการใช้คำถามของอาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันไม่แตกต่างกัน
2. ปริมาณคำถาม ระดับคำถามและทักษะการใช้คำถามของอาจารย์ที่เคยได้รับการอบรมและไม่ได้รับการอบรมไม่แตกต่างกัน
3. ประสบการณ์การสอนกับปริมาณคำถาม ระดับคำถาม และทักษะการใช้คำถามของอาจารย์พยาบาลมีความสัมพันธ์กัน
4. แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาพยาบาล กับระดับคำถามของอาจารย์พยาบาลมีความสัมพันธ์กัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นอาจารย์พยาบาลที่สอนในชั้นเรียน ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2537 ซึ่งสอนในวิชา การพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ การพยาบาลสูติศาสตร์ การพยาบาลจิตเวช การพยาบาลอายุรศาสตร์-ศัลยศาสตร์ และการพยาบาลอนามัยชุมชน
2. การสังเกตการสอนเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และสังเกตเฉพาะการใช้คำถามเท่านั้น ซึ่งประกอบด้วย ปริมาณคำถาม ระดับคำถาม และทักษะการใช้คำถาม

ข้อตกลงเบื้องต้น

คะแนนของระดับคำถามที่สามารถชี้บ่งระดับของคำถามที่ครูใช้ได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

คำถาม หมายถึง ประโยคหรือคำพูดที่อาจารย์พยาบาลใช้ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบจาก นักศึกษาพยาบาล

วิเคราะห์การใช้คำถาม หมายถึง การแยกแยะแจกแจงการใช้คำถาม เป็น ปริมาณคำถาม ระดับคำถาม และทักษะการใช้คำถาม ของอาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษา และการได้รับ การอบรมที่ต่างกัน

ปริมาณคำถาม หมายถึง จำนวนที่เป็นผลรวมของคำถามที่อาจารย์พยาบาลใช้ในระหว่างที่ทำการสอนภาคทฤษฎีในวิชาการศึกษาพยาบาล ซึ่งเป็นการสอนในห้องเรียน เป็นเวลา 1 คาบ ในการวิจัยจะนับจำนวนคำถามที่ใช้ทั้งหมดใน 1 คาบ และจำแนกเป็นจำนวนคำถามในแต่ละระดับ

ระดับคำถาม หมายถึง ระดับคำถามที่อาจารย์พยาบาลใช้ถามผู้เรียนโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ให้นักศึกษาตอบสนอง โดยที่นักศึกษาต้องใช้กระบวนการคิดที่จัดแบ่งไว้เป็นระดับตามการจำแนกของบลูม (Bloom's Taxonomy) ในการวิจัยนี้จึงกำหนดระดับคำถามไว้ 6 ระดับ คือ

1. คำถามระดับความรู้ ความจำ หมายถึง คำถามที่ต้องการให้ผู้ตอบใช้ความสามารถในการระลึกสิ่งที่เคยเรียนรู้มาก่อน ถามให้นักเรียนบอกกฎ ความหมาย องค์ประกอบ
2. คำถามระดับความเข้าใจ หมายถึง คำถามที่ผู้ตอบใช้ความสามารถในการแปลความ ตีความ ขยายความ บอกความสัมพันธ์ ความเกี่ยวข้อง สื่อความหมายให้เข้าใจชัดเจนขึ้น
3. คำถามระดับการนำไปใช้ หมายถึง คำถามที่ผู้ตอบจะนำเอาหลักการ กฎเกณฑ์ วิธีการต่าง ๆ ที่เรียนมาแล้วมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่คล้ายคลึงกัน เช่นการแก้ปัญหา
4. คำถามระดับการวิเคราะห์ หมายถึง คำถามที่ต้องการให้ผู้ตอบใช้ความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวเหตุการณ์ แยกข้อเท็จจริงออกจากสมมติฐาน เช่น วิเคราะห์ความสำคัญ วิเคราะห์หลักการ วิเคราะห์ความสัมพันธ์
5. คำถามระดับการสังเคราะห์ หมายถึง คำถามที่ต้องการให้ผู้ตอบใช้ความสามารถในการรวบรวมหรือประกอบส่วนย่อยทั้งหลาย ให้เป็นส่วนรวม ที่มีแบบหรือโครงสร้างใหม่ที่มีความหมายมากกว่าเดิม เช่น สังเคราะห์ข้อความ สังเคราะห์แผนงาน สังเคราะห์ความสัมพันธ์
6. คำถามระดับการประเมินค่า หมายถึง คำถามที่ต้องการให้ผู้ตอบใช้ความสามารถในการตัดสินคุณค่าของสิ่งของ ผลงาน การกระทำ ตลอดจนวิจารณ์ความคิดเห็นและทัศนคติได้อย่างมีหลักเกณฑ์

ทักษะการใช้คำถาม หมายถึง คำพูด ท่าทาง การแสดงออกของอาจารย์พยาบาล ในการถามคำถามและการตอบสนองต่อคำตอบของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการถาม หมายถึง การพูด หรือสีหน้าท่าทาง น้ำเสียงในการเสนอคำถามต่อนักศึกษา ประกอบด้วย ถามประเด็นเดียวด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย, ถามต่อเนื่องจนจบประโยค ไม่ติดขัด ไม่ถามให้เติมคำ, ถามด้วยน้ำเสียงได้ยินทั่วทั้งชั้น , สบตานักศึกษาโดยทั่วถึง ขณะถาม และเรียกนักศึกษาตอบโดยการสุ่มให้ตอบทีละคน
2. ด้านการกระตุ้นให้คิด หมายถึง การพูด หรือสีหน้าท่าทางที่สนับสนุนให้นักศึกษาได้ใช้กระบวนการคิด ประกอบด้วย ทอดระยะหลังถามคำถามอย่างน้อย 3 วินาที, ถามปุ๊บนั้เมื่อนักศึกษาตอบคำถามไม่ได้, ถามให้นักศึกษาขยายคำตอบให้ชัดเจน, ให้นักศึกษาหลายคนมีโอกาสได้ตอบคำถามเดียวกัน, กระตุ้นให้นักศึกษาเชื่อมโยงคำตอบกับสิ่งที่เรียนแล้วหรือประสบการณ์เดิม และถามคำถามหลายระดับให้นักศึกษาคิด

3. ด้านการตอบสนองต่อนักศึกษา หมายถึง การพูด หรือสีหน้าที่ท่าทางของการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ตอบคำถามและการให้แรงเสริม ประกอบด้วย ให้ผู้สมัครใจได้มีโอกาสตอบ, สนใจฟังคำตอบของนักศึกษา, เว้นระยะหลังจากที่นักศึกษาตอบคำถาม 2-3 วินาทีก่อนจะโต้ตอบกับนักศึกษา, ให้การชมเชยต่อคำตอบของนักศึกษาที่ตอบถูก, ให้กำลังใจเมื่อนักศึกษาตอบผิดหรือตอบถูกบางส่วนและไม่ตำหนินักศึกษา เมื่อนักศึกษาตอบผิด

อาจารย์พยาบาล หมายถึง บุคคลที่จบการศึกษายาบาลในระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่าปริญญาตรีขึ้นไป และมีตำแหน่งเป็นอาจารย์พยาบาล ซึ่งทำการสอนในวิทยาลัยพยาบาล-ในภาคทฤษฎี

วุฒิการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาที่สูงที่สุดที่อาจารย์พยาบาลได้รับ แยกเป็นวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี กับวุฒิปริญญาโท

ประสบการณ์การสอน หมายถึง จำนวนปีที่อาจารย์พยาบาลทำการสอนในภาคทฤษฎี นับตั้งแต่ปีที่เริ่มสอนจนถึงปัจจุบัน ถ้าเกิน 6 เดือน ให้คิดเป็น 1 ปี

การได้รับการอบรม หมายถึง การได้รับการอบรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น ทักษะการสอน จิตวิทยาการสอน วิธีสอนในหลักสูตรการอบรมที่มีระยะเวลาของการอบรม ตั้งแต่ 1 สัปดาห์ขึ้นไป

แนวคิดปรัชญาการศึกษายาบาล หมายถึง ความเชื่อ และความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาล ที่ยึดเอาจุดมุ่งหมายของการศึกษา ยิงค์ประกอบของการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยหลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน และโรงเรียน ตลอดจนกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดทางปรัชญาปฏิบัตินิยม ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน โดยวัดด้วยแบบสอบถามประเมินค่า 1-5 คะแนน คะแนนมากถือว่ามีแนวคิดตามปรัชญาปฏิบัตินิยมมาก คะแนนน้อยถือว่ามีแนวคิดตามปรัชญาปฏิบัตินิมน้อย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงสภาพการเรียนการสอนเกี่ยวกับการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาได้คิดเป็นของสภาพการเรียนการสอนปัจจุบัน ในวิทยาลัยพยาบาลกึ่งการุญญ์
2. เพื่อหาแนวทางในการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการพัฒนาในเรื่องการใช้คำถามของอาจารย์พยาบาล
3. เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจ ศึกษาค้นคว้า หรือทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำถามต่อไป